

Arbeids- og inkluderingsdepartementet

Dato: 28.10.2024

Vår ref: 24/01929-3

Deres ref:

Høringssvar - NOU Lov og frihet

Kirkerådet viser til høringsbrev datert 28.6.2024 fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet med invitasjon til å vurdere lovutvalgets utredning. Den norske kirke er med sine 3,5 millioner medlemmer Norges største sivile organisasjon, med et sterkt engasjement både nasjonalt og internasjonalt mot vold i nære relasjoner. Kirkerådet ønsker å takke for det omfattende arbeidet som sekretariatet og utvalget har lagt ned i å utrede viktige og komplekse problemstillinger på så mange ulike rettsområder. Under følger Kirkerådets kommentarer til noen av forslagene.

Begrepet «negativ sosial kontroll» i lovverket

Kirkerådet er enig med utvalgets flertall i at begrepet «negativ sosial kontroll» er altfor upresist til å inntas i straffeloven, barnelova eller barnevernsloven. Det vil ikke oppfylle klarhetskravet å innta et begrep som kan inkludere så mange ulike handlinger i lovverket. Det vil tvert imot skape mer usikkerhet, både i hjelpeapparatet, hos utsatte og for gjerningspersonene.

Utvidelse av personkretsen

Utvalget foreslår å utvide personkretsen i straffeloven § 282 om mishandling i nære relasjoner slik at medlemmer av storfamilien også kan rammes direkte av straffebudet. Kirkerådet mener at forslaget vil styrke vernet mot mishandling av personer som lever i kollektivistiske familier med flere nære relasjoner, og støtter forslaget.

Utvidelse av utlendingsloven § 53 om oppholdstillatelse på selvstendig grunnlag til også å gjelde barn

Utvalget foreslår at bestemmelsen om beskyttelse på selvstendig grunnlag på grunn av mishandling også skal gjelde barn og unge. Kirkerådet er enig i at barn og unge som er utsatt for mishandling i familien bør ha samme rett til opphold som voksne personer, og ikke bli tvunget til å leve med vold for å få opphold i Norge. Kirkerådet støtter forslaget.

Innta mishandling i nære relasjoner (strl. § 282) og frihetsberøvelse (strl. § 254) i straffeloven § 5

Slik straffeloven er utformet i dag kan foreldre ikke straffeforfølges for mishandling i nære relasjoner og frihetsberøvelse begått i utlandet, jf. straffeloven § 5. Dette er urimelig og gjør at foreldre og andre ikke kan stilles til ansvar for alvorlige handlinger påført eksempelvis sine barn i utlandet. Utvalget anbefaler å innta disse handlingene i straffeloven § 5 slik at de lettere kan straffeforfølges i Norge. Kirkerådet støtter forslaget fordi dette vil styrke de utsattes rettssikkerhet og kan bidra til at utsatte i utlandet kan hjelpes tilbake til Norge. Kirkerådet viser til høringer fra 2021 om dette og understreker at endringene bør tre i kraft snarest mulig.

Meldeplikt til barnevernet ved bekymring for skadelige utenlandsopphold

Utvalget foreslår å innføre meldeplikt ved bekymring for skadelige utenlandsopphold. Kirkerådet er enig i denne anbefalingen, men reagerer på forslaget om at «melderen skal gjøre en risikovurdering før foreldre informeres om at det er sendt en bekymringsmelding til barnevernstjenesten» (utredningen s.50).

Ved bekymringsmelding om vold er regelen at foreldre ikke skal informeres av hensyn til faren for represalier mot barnet. Denne regelen bør også gjelde ved bekymring for skadelige utenlandsopphold, ellers kan man risikere at barnets utreise fremskyndes når foreldrene informeres om bekymringsmeldingen. Melder bør derfor frarådes mot å informere foreldre i slike saker.

Æresmotiv som straffeskjerpende moment

Utvalget foreslår å ta inn æresmotiv som straffeskjerpende moment i straffeloven § 77. Dette begrunnes i stor grad med behovet for bevisstgjøring hos politiet i etterforskningen. Kirkerådet mener at denne kompetansehevingen bør skje på andre måter, og at nettopp mangelen på kompetanse kan øke risikoen for at æresmotivet misforstås.

Kirkerådet er bekymret for at et æreskriterium vil være subjektivt og ber departementet vurdere om æresmotivet fanges opp av øvrige kriterier i straffeloven § 77.

Ny straffebestemmelse om barneekteskap

Utvalget foreslår et nytt straffebud om barneekteskap, § 253 a. Kirkerådet mener at det er et stort behov for å styrke rettssikkerheten til barn som er utsatt for barneekteskap. Slik loven er utformet i dag er ikke disse barnas rettssikkerhet god nok. Dette gjenspeiles også i svært få felle dommer om barneekteskap, til tross for at vi vet at barneekteskap inngås i Norge.

Kirkerådet støtter forslaget om egen lovhomeel om barneekteskap, men ønsker å kommentere persongruppen i lovforslaget. Utvalget foreslår at kun foreldre med foreldreansvar og vigslere skal kunne straffeforfølges for barneekteskap. Dette står i kontrast til tvangsekteskapsbestemmelsen i § 253 som rammer «den som ved vold, frihetsberøvelse, eller annen straffbar eller urettmessig atferd eller utilbørlig press tvinger....», altså en mer åpen ordlyd.

Kirkerådet kan ikke se at det er noen grunn til å avgrense persongruppen for et straffebud om barneekteskap til kun foreldre med foreldreansvar og vigslere. Vi vet at i kollektivistiske familier som er opptatt av ære, så kan andre personer enn foreldrene ha en sentral rolle ved inngåelse av barneekteskap. Det kan være bror, onkler, tanter, besteforeldre eller andre slektninger. Kirkerådet mener at straffebudet bør ramme alle som bidrar til at et barneekteskap inngås.

Innta tvangsekteskap og barneekteskap som utnyttelsesformål i straffeloven § 257 om menneskehandel

Utvalget foreslår å innta tvangsekteskap og barneekteskap som utnyttelsesformål i menneskehandelbestemmelsen. Utvalget foreslår å kriminalisere både økonomisk og ikke-økonomisk vinning som økt sosial status eller oppholdstillatelse i Norge.

Vi lever i en verden der de færreste ekteskap er kjærlighetsekteskap, men praktisk begrunnet og ofte innenfor rammen av en utfordrende livssituasjon. Avveininger av fordeler ved ekteskapsinngåelsen vil da ofte være en naturlig del av prosessen. Kirkerådet er bekymret for risikoen for å trå feil i vurderingen av hvilke ekteskapsinngåelser som vil falle innenfor menneskehandelbestemmelsen og de rettssikkerhetsmessige konsekvensene av dette. Eksempler på utfordrende vurderinger i denne sammenheng er brudegave og medgift som er vanlig i mange land og utgjør økonomiske fordeler. Ikke-økonomiske fordeler, som økt ære og oppholdstillatelse som jo er en nødvendig konsekvens for å leve sammen, kan være enda vanskeligere å vurdere.

Noen tvangsekteskap og barneekteskap vil kunne defineres som grov menneskehandel etter straffeloven § 258 som har en strafferamme på 10 år. Som utvalget skriver, vil imidlertid forslaget medføre at tvangsekteskapsbestemmelsen og menneskehandelbestemmelsen ikke lenger kan brukes i konkurrans, noe som er uheldig.

Slik forslaget framstår nå, med så uklare skiller mellom § 253 om tvangsekteskap og § 257 om menneskehandel, er det også en fare for dobbelregulering og overlapping. Kirkerådet mener at konsekvensene ved dette forslaget bør utredes nærmere, særlig med tanke på en avgrensning av hvilke økonomiske og ikke-økonomiske fordeler som eventuelt skal defineres som menneskehandel.

Med vennlig hilsen

Ole Edvard Wold- Reitan
Direktør

Jan Christian Kielland
avdelingsdirektør

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen signatur.

Mottakere:
Arbeids- og inkluderingsdepartementet